

Konference *Regionálne disparity v Strednej Európe*

Národný komitét MOST UNESCO,
Sociologický ústav Slovenskej akadémie
vied a CEFRES, Bratislava, 25.–26. 10. 2007

Slavnostní zahájení patřilo zástupcům pořadajících institucí. Svoje přivítání účastníků nebo přání úspěšného jednání konference přednesli profesor Lubomír Falťan v roli předsedy Národního komitétu MOST, Viera Polakovičová ze Slovenského komitétu pro UNESCO, Marie-Claude Maurel, ředitelka CEFRES v Praze, Magdaléna Piscová, ředitelka Sociologického ústavu SAV a Didier Talpain, ředitel Francouzského institutu v Bratislavě.

Konference jednala ve třech po sobě následujících sekcích v příjemném prostředí Správy účelových zariadení Ministerstva zahraničních věcí, kde také přespolní účastníci bydleli. Jednalo se v jazyce slovenském, francouzském a českém, simulánní překlad byl zajištěn.

V první sekci „Meranie nerovností: metrika, kritéria, metodologické problémy“ moderované Marie-Claude Maurel, byla otevřena otázka kritérií dostupnosti podpory regionů ze strukturálních fondů EU. Zjednodušení na jedno kritérium, tedy na poměr národního HDP k průměru EU, je považováno za nevyhovující. Podpora regionům by měla být dynamická a flexibilní, což kritérium zjednodušené na HDP nedovoluje. Nicolas Gaubert, Paříž navrhnul ve svém příspěvku multidimenzionální kritérium, tedy využití nejen ekonomických, ale i sociálních a ekologických ukazatelů pro stanovení hranice, kdy region ještě dosáhne na podporu z EU. S tím těsně souvisí odlišení rurálních a urbánních území. Stále je velkým tématem definice hlavních rurálních proměnných a typologie na nich založené, jak bylo zřejmé z příspěvku Samuela Depraze z Lyonu. Konkurenceschopnost regionu a její měření bylo předmětem příspěvku Jozefa Tvrdoně. Podle něho má měření konkurenceschopnos-

ti sice silné teoretické zázemí, ale problém měry zůstává otevřený. Přitom se ukazuje, že konkurenceschopnost je tím, co určuje rozvoj území.

Doktorandi CEFRES mívali, a jak se zdá, stále mají nanejvýš zajímavé práce o zemích střední Evropy. Pascal Chevalier z Univerzity Montpellier dělá výzkum v ČR na úrovni venkovských regionů, přesněji několika okresů. S využitím statistických údajů od roku 1994 a místních šetření sleduje územní adaptabilitu, nově se objevující trendy v regionech a přesun ekonomických a regionálních středisek v čase. Konkrétním územím, na které se Chevalier soustředí, jsou okresy Turnov a Uherské Hradiště, Klatovy a Nymburk. Analogický příspěvek Guillaumea Lacquementa z univerzity Perpignan, rovněž doktoranda CEFRES, studuje venkovské prostředí bývalé NDR. I v jeho práci je prezentován nový obraz území jako výsledek rozmanitosti sociálně-ekonomických trajektorií ve venkovském prostředí. Protože oba příspěvky mají ve svém výzkumu regiony na hranici s jiným státem, je úloha hranic v typologických nanejvýš zajímavá.

Druhá sekce, moderovaná Vladimírem Irou (Geografický ústav SAV) se zabývala regionálními nerovnostmi z národního hlediska. Byly tady prezentovány příspěvky především slovenských kolegů o regionálních disparitách na Slovensku: problematika málo rozvinutých regionů (Peter Gajdoš), dynamika rozvoje rozvinutých regionů a její mikro- a makrosociální dopady (Lubomír Falťan), teritoriální nerovnosti některých aspektů kvality života (Vladimír Ira, Anton Michálek, Peter Podolák), důsledky decentralizace v dostupnosti sociálních a veřejných služeb ve slovenských regionech (Zuzana Kusá) a formování nové hierarchie sídel jako základ regionální struktury Slovenska (Pavol Korec, Slavomír Ondoš). Tyto příspěvky opět přesvědčily o tom, jak dobře mají slovenští kolegové zmapovány regionální nerovnosti na Slovensku. Ukázaly také, že výklad pozorovaných skutečnos-

tí se liší. Jedni považují současné disparity za moment v procesu nadále se prohlubujících disparit. Jiní je považují za stabilizované a za součást formování nové hierarchie sídel; prohlubování disparit pokládají za krátkodobou a dočasnou reakci na transformační kroky. Některý z těchto výkladů pravděpodobně ovlivní regionální politiku Slovenska: vyrovnávat nerovnosti anebo podpořit úspěšné regiony. Otázka je, jestli jde skloubit oboji.

V této sekci byl také příspěvek Marie-Claude Maurel na téma strukturální rozmanitosti a teritoriální nerovnosti polského venkova, vycházející z jejího srovnávacího výzkumu ve střední Evropě. Příspěvek Jurgity Maciulyte z Vilniusu nastínil regionální politiku Litvy po vstupu do EU a důsledky použitých kritérií pro rozdělení strukturálních fondů. Regionální základnou pro rozdělování strukturálních fondů, tedy regionem soudržnosti, se zabýval příspěvek můj. Konkrétně šlo o deskripci a porovnání sociálních sítí institucionálních aktérů regionálního rozvoje regionů soudržnosti Jihozápad a Severovýchod.

Třetí sekce, moderovaná v pátek Oto Hudecem z Ekonomické fakulty Technické univerzity Košice, zahrnuje několik různorodých příspěvků pod názvem „Urbanne a rurálne oblasti medzi diferenciaciou a kohéziou“. Městské proměny ve střední a východní Evropě studovala Lydia Coudroy de Lille z Lyonu na vývoji výstavby bytů v okolí hlavních měst po rozpadu socialistického systému výstavby bytů. Sledovala úlohu nových hráčů, kterými jsou developeri, případně promotéři, a její projevy v architektuře příměstských sídlišť. Otevřela otázku priorit: metropolizace nebo evropské územní plánování? Graficky krásnou a obsahově přesvědčivou prezentaci předvedla Celine Rosenblat z Lausane, když ukázala síť mezinárodních podniků, jejich poboček a jejich subdodavatelů. Její závěr o poklesu atraktivit středoevropských měst pro mezinárodní fir-

my, která je ovlivněna především dopravou a přítomností bankovních domů, není příliš povzbuzivá. Příspěvek Oty Hudece o regionálních disparitách v EU v oblasti inovací doplnil představu o přitažlivosti středoevropských měst.

Po přestávce se ještě příspěvek Milana Bučka vrátil k dopadům delimitace regionů podle jediného ukazatele HDP. Na slovenském případě ukázal, jaký vliv to má na prohloubení regionálních disparit. Poslední příspěvky v této sekci patřily Masarykově univerzitě v Brně: mikroekonomický přístup k hodnocení kvality podnikatelského prostředí (Milan Viturka), změny ve spádovosti služeb jako indikátor procesu poziční diferenciace sídel (Jaroslav Maryáš), regionální rozdíly v rozvoji cestovního ruchu (Jiří Vystoupil). Příspěvky kolegů z Brna přinesly informace o výsledcích výzkumů v ČR, založených na datech jdoucích až na úroveň obcí s rozšířenou působností, a poskytly tak podrobný přehled o vybraných aspektech regionálního rozvoje.

Podle čeho se pozná, že byla konference úspěšná? Podle počtu zúčastněných? Podle toho, že zúčastnění se účastní od začátku do konce a neodcházejí například do města „na nákupy“? Nebo podle závěrů? Konferenční sál v SÚZe byl téměř plný, neproprázdnil se ani po obědě, ani po odpolední přestávce. Po živých diskuzích v jednotlivých sekcích a po závěrečné diskuzi byly závěry konference věcné a velmi konkrétní; dá se říci, že místy měly až formu doporučení. Ukázalo se, jako už po kolikáté, že ze spolupráce sociologů a geografů vzejde vždycky něco smysluplného. Příspěvky budou zveřejněny v publikaci CEFRES a zpřístupněny tak široké veřejnosti.

Zdenka Vajdová